

Ud med sproget. Grundbog i retorik for gymnasier og hf
 © Forfatteren og Frydenlund, 2007
 2. udgave, 1. oplag, 2011
 ISBN 978-87-7887-973-8
 Grafisk tilrettelæggelse: Louise Maja Hansen
 Grafisk produktion: Pozkal, Polen

Kopiering fra denne bog eller dele deraf er kun tilladt i overensstemmelse med overenskomst mellem Undervisningsministeriet og Copy-Dan. Enhver anden form for kopiering er uden forlagers skriftlige samtykke forbudt ifølge gældende dansk lov om ophavsret. Undertaget herfra er korte uddrag i anmeldelser.

Frydenlund

Alhambravej 6
 DK-1826 Frederiksberg C
 tlf. 3393 2212 · Fax 3393 2412
 post@frydenlund.dk
 www.frydenlund.dk

Indhold

Forord	11
Kap. 1. Hvad er retorik?	13
Retorik før og nu	13
Bliv hørt og læst	14
Retorik som fag	14
Hvordan lærer man retorik	15
Natura	15
Ars og usus	15
Imitatio	16
Overblik	16
Øvelser	16
Kap. 2. Den retoriske arbejdsform	17
Rundt om emnet – topik	18
Spørgeliste	18
Definition	18
Analogi	18
Årsag-virkning	19
Vidnesbyrd	19
Omstændigheder	19
Overblik	19
Forarbejdningsfaserne	19
Inventio – emne, fokus, formål og argumentation	20
Dispositio – et arbejde i to niveauer	21
Den klassiske dispositio	21
Corpus	22
<i>Tale på et gymnasium af en 2. g'er</i>	22
Løjlighedstalen	23
<i>Tale til 30-års-fødselsdag</i>	23
Debatindlæg	24
<i>Smart eller svedig</i>	24
Elocutio – passende, fejlfrit, klart og pynnet sprog	25

Aptum.....	25
Puritas.....	25
Perspicuitas.....	26
Ornatus.....	26
Begyndelser.....	28
Dårlige begyndelser.....	29
Slutninger.....	29
Memoria – fuldt manuskript eller stikord.....	29
Actio – stemme, nærvær og gestik.....	30
Overblik	31
Imitatio.....	32
Aflæsning og produktion.....	32
Imitatio i forarbejdningfaserne.....	33
Overblik	34
Dialogen.....	34
Dialogen i grupper.....	35
Overblik	36
Kritik.....	36
Under eller efter processen.....	36
Hvad ytringen gør.....	37
Hvad ytringen skal.....	37
Mundtligt eller skriftligt.....	38
Konkret, konstruktiv og kærlig.....	38
Det er din.....	38
Overblik	39
Porteføljemappen.....	39
Øvelser	40
Kap. 3. Stemme og krop	43
Hvad er meningen i ytringen.....	43
Spørgsmål til oplæsningsrekster.....	43
<i>Læsebrev fra en formiddagsavis</i>	44
Udtrykselementerne.....	44
Øjenkontakt.....	46
Stemmebrug.....	46
Få styrke ved støtte.....	46
Få klang og artikulation af afspænding.....	47
Overblik	47
Øvelser	48

Kap. 4. Vi forstår både med hjernen og hjertet – appelformerne

Logos – vær fornuftig.....	49
Logos i formen.....	49
Patos – hæl hjertet med.....	50
Patos i formen.....	51
Etos – du er en del af budskabet.....	51
Moderne troværdighedsdyder.....	52
De moderne dyder.....	53
Vis du er kompetent.....	53
Åbenhed går begge veje.....	54
Engagementet smitter.....	54
Etos opbygges af logos og patos.....	56
Etos er dynamisk.....	57
Forventnings-etos.....	57
Situations-etos.....	58
Slut-etos.....	58
Overblik	59
Øvelser	59
Kap. 5. Argumentation	61
Toulmins model.....	61
Den grundlæggende argumentation – påstand, belæg, hjemmel.....	61
De faste elementer i argumentationsmodellen.....	62
Den gennemarbejdede argumentation.....	62
– styrkemærker, rygdækning, gendrivelse.....	62
De frie elementer i argumentationsmodellen.....	63
Sammenligninger.....	64
Autoritet.....	64
Glidebane.....	64
Stråmand.....	65
Dynamisk argumentation.....	65
Argumentationens fire faser.....	65
Underholdende unoder.....	66
Platheder og fjendtlighed i ring.....	66
Overblik	67
Øvelser	69

Kap. 6. Genren – en aftale med din modtager

Hvilken funktion har ytringen?	71
Hovedfunktioner	71
Genrens tre tilgange	72
Analyse	73
Produktion	73
Forudforståelse	70
Tre klassiske genrer	75
Genrehybrider	75
Overblik	76
Øvelser	76

Kap. 7. Situationen bestemmer

Formål – hvad er det du vil?	77
Pentagrammet – stjernen i kommunikationen	78
Emne	78
Afsenderen	79
Omstændigheder	80
Sprog	80
Modtagerne	81
Stjernen skal lyse	82
Bitzers retoriske situation	82
Exigence – et tekst-eksternt problem	82
Mediators of change – modtagerne skal være de rigtige	83
Constraints – gode og dårlige omstændigheder	83
Overblik	84
Øvelser	84

Kap. 8. At skrive en tekst

Skriveprocessen	85
Stikord	86
Udkast	87
Skriv som du taler	87
Revidering af udkast	88
Gennemskriv	89
En levende proces	89
Overblik	90
Få teksten til at virke	90
Funktioner	90
Tekstvaliriter	91
Klarhed	91

Levende	92
Overbevisende	92
Læservenlig	93
Virkemidler	93
Forskellen på tale- og skriftsprog	89
Talesprogets kendetegn	93
Skriftsprogets kendetegn	94
Mundtlig-skriftlig-linjen	94
Stemme og tone	95
Show, don't tell	95
Overblik	96
Øvelser	96

Kap. 9. Eksamen

En særlig genre	97
Funktion og appelformer	97
Eksamen i retorik	98
Teoretisk del	98
Praktisk del	99
Det bedømmes du på	99
En ven	99
Overblik	100
Øvelser	100

Minileksikon

Litteratur	106
-------------------	-----

Noter	108
--------------	-----

Stikord	109
----------------	-----